

Шляхам любові і духоўнасці

Ужо каторы год у студзені месяцы грамадска-культурнае жыццё нашай краіны пазначаецца ўручэннем прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне». Яе ўладальнікамі традыцыйна становяцца прадстаўнікі самых розных прафесій і сацыяльных груп, якія вызначыліся сваёй актыўнай дзейнасцю па зберажэнні і прымнажэнні нацыянальнага культурнага здабытку, выхаванні ў моладзі любові да Айчыны, умацаванні духоўных каштоўнасцей і мастацка-маральных традыцый, ідэй чалавеклюбства, дабрачыннасці і міласэрнасці, стварылі выдатныя творы літаратуры і мастацтва.

Сярод сёлетніх лаўрэатаў прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» – архіепіскап Навагрудскі і Лідскі Гурыі. Удастоены ён гэтай прэстыжнай узнагароды за значны асабісты ўклад у духоўнае адраджэнне Беларусі, выдавецкую, асветную і дабрачынную дзейнасць. Карэспандэнт «Беларускай думкі» павіншаваў Уладыку з такім высокім прызнаннем яго заслуг перад нашым грамадствам і запрасіў да размовы.

Атрымаўшы ад Яго Высокапраасвяшчэнства па тэлефоне згоду на нашу сустрэчу, я тут жа паспяшаўся падзяліцца гэтай прыемнай для мяне навіной з калегамі і толькі потым задаўся пытаннем: а ў які ж з двух цэнтральных гарадоў узначальваемай архіепіскапам Навагрудскім і Лідскім Гурыем епархіі мне трэба вылісваць камандзіроўку? Зноў турбаваць Уладыку неяк не хацелася, таму звярнуўся па дапамогу да ўсёзнаўцы-інтэрнэту, які і падказаў, што ні ў старажытны Навагрудак, ні ў крыху маладзейшую па ўзросту яго суседку Лідзе мне з гэтай нагоды ехаць не трэба, а шанюны суразмоўца будзе чакаць мяне ў не менш знакамітых сваёй гістарычнай даўнінай Жыровіцах, што пад Слонімам.

Не буду хаваць, раней мне неаднойчы даводзілася наведаць тамтэйшы Свята-Успенскі манастыр – тут бываў яшчэ ў студэнцкія гады як экскурсант і разам са сваёй сям'ёй некалькі апошніх гадоў запар падчас прастольнага свята чудатворнай Жыровіцкай іконы Божай Маці, якое штогод адзначаецца 20 мая. Аднак на гэты раз я ехаў сюды з асаблівым пачуццём і нават пэўным хваляваннем. Думалася, як сябе паводзіць пры сустрэчы з Уладыкам, якія пытанні яму задаваць... Але ўсе гэтыя сумненні ў момант развеяліся, як толькі распачаўся наш дыялог: нягледзячы на свой высокі духоўны сан, архіепіскап Гурыі аказаўся адкрытым і добразчылівым суразмоўцам, які адразу ж увёў у курс справы наконт месца прапіскі епархіяльнага цэнтра:

– Так склалася, што ў 1996 годзе мне даверылі кіраваць Навагрудскай епархіяй. З таго часу я і сумяшчаю сваё архіепіскапскае служэнне з пасадаю намесніка Свята-Успенскага Жыровіцкага манастыра, у якім пражываю. Але гэта не значыць, што ў кафедральных гарадах Навагрудку і Лідзе я не бываю. Стараюся наведацца туды рэгулярна, і пра гэта ведаюць вернікі нашай епархіі, як і тое, што ва ўсіх экстранных выпадках яны могуць застаць асабіста мяне, а ў маю адсутнасць абавязкова маіх памочнікаў, у Свята-Успенскім манастыры ў Жыровіцах. Проста жывучы тут і маючы шмат памочнікаў, мне зручней упраўляцца з усімі надзённымі справамі Навагрудскай епархіі, у склад якой уваходзіць дзевяць раёнаў Гродзенскай вобласці, вырашаць шматлікія пытанні, звязаныя з дзейнасцю манастыра, на тэрыторыі якога, між іншым, размешчаны яшчэ і Мінская духоўная акадэмія, Мінская духоўная семінарыя і яе рэгенцкае аддзяленне. Прызнаюся, даводзіцца няпроста, але, з Божай дапамогай, удаецца ўпраўляцца.

Шчырасць слоў Уладыкі мяне падкупіла, захацелася як мага больш даведацца пра гэтага чалавека.

ПРА СЯБЕ

– Ваша Высокапраасвяшчэнства, а якім быў Ваш шлях да веры? Бо, як вядома, 60-я гады мінулага стагоддзя,

на якія якраз і прыпадае час Вашага жыццёвага сталення, былі, мякка кажучы, не зусім спрыяльныя для рэлігіі ў цэлым і Праваслаўнай Царквы ў прыватнасці. Гэта час, калі ў тагачаснай Беларускай ССР пасля некаторага перапынку, выкліканага Вялікай Айчыннай вайной і няпростым пасляваенным аднаўленнем гаспадаркі, зноў усчаліся ганенні на святароў, масава сталі зачыняцца храмы, а іх будынкі руйнаваліся ці выкарыстоўваліся ў якасці збожжасховішчаў, складоў мінеральных угнаенняў...

– Так, той час быў проста жудасным у беларускай, дый не толькі, гісторыі, а нанесены ім нашаму грамадству цяжкія духоўныя раны загойваюцца па сённяшні дзень.

Выхоўваўся я ў звычайнай сям’і. Жылі мы ў рабочым пасёлку непадалёку Полацка. Мае бацькі працавалі на мясцовым ільнозаводзе. У сям’і было шасцёра дзяцей. Паколькі бацькі працавалі ў тры змены, то на мяне, як старэйшага, быў ускладзены абавязак па нагляду за малодшымі братамі і сёстрамі. Жылі мы небагата, але дружна. І мама, і тата былі людзьмі веруючымі – яны адны з усёй ваколiцы пры ўступленні ў шлюб у 1955 годзе не пабаяліся абвянчацца. У ладзе з Божымі заветамаі выхоўвалі бацькі і нас. Праўда, мы, дзеці, у царкву хадзілі нячаста, бо трэба было дабрацца да горада, дзе быў на той час адзіны на ўсю Полаччыну дзеючы храм – пабудаваная яшчэ прападобнай Ефрасінняй Полацкай Спаса-Еўфрасінеўскага царква. Але ў нашай сям’і было правіла – кожнае лета мы, і дарослыя, і дзеці, абавязкова ішлі туды на Святое Прычасце.

Разам з тым мяне і маіх братоў і сяцёр практычна нішто не вылучала сярод аднагодкаў. Мы жылі тымі ж здзіячымі і юначымі клопатамі. Я, да слова, вельмі моцна захапляўся тэхнікай. І тата, бачачы гэта, усяляк стараўся мяне заахвоваць – як ні было цяжка, у сям’ю купілі спачатку веласіпед, а затым і мапед. Цяга да тэхнікі і прывяла мяне пасля заканчэння школы-васьмігодкі ў Віцебскі станкаінструментальны тэхнікум. Ужо значна пазней я даведаўся, што размяшчаўся ён у будынку зачыненай бальшавікамі яшчэ ў 1918 годзе Віцебскай праваслаўнай духоўнай семінарыі.

Менавіта падчас навучання ў тэхнікуме я свядома прыйшоў да веры, стаў хадзіць у

храм. Жылося мне тады нясоладка, дапамогі з дому практычна ніякай не было, таму даводзілася самому зарабляць на пражыццё. А асноўным маім даходам была стыпендыя, якую, дзякуючы сваім старанням і спрыянню майго пакровіцеля Святога Мікалая, да якога я ў малітвах звяртаўся па дапамогу, заўсёды атрымліваў у павышаным памеры.

Пасля заканчэння ў 1975 годзе тэхнікума мне, як выдатніку, было прадастаўлена права выбару месца для свайго размеркавання, і я паехаў на радзіму, у Полацк. Аднак па спецыяльнасці я прапрацаваў нядоўга – калегі запрывкецілі маю цягу да веры і ўсяляк імкнуліся ўчыніць мне перашкоды для наведвання храма. Тады я перавёўся ў рабочыя, а затым, на працягу далейшых чатырох гадоў, па ўсё той жа прычыне змяніў месца працы ажно на некалькіх прадпрыемствах і ў арганізацыях Полацка.

Мой першы духоўны настаўнік айцец Міхаіл Кузьменка, які быў тады настояцелем полацкага Спаса-Еўфрасінеўскага храма, запрывкеціў маю адданасць Праваслаўнай Царкве і параіў усур’ез задумацца аб святарскім паслушэнстве. Так з яго падказкі я і паступіў у Маскоўскую духоўную семінарыю, а пасля яе заканчэння ў 1982 годзе – у Маскоўскую духоўную акадэмію.

НАША ДАСЬЕ

ГУРЫЙ, архіепіскап Навагрудскі і Лідскі (свецкае імя – Апалько Мікалай Пятровіч).

Нарадзіўся ў 1956 годзе ў пасёлку Льнозавод (цяпер Калектыўны) Полацкага раёна Віцебскай вобласці.

У 1971–1975 гадах вучыўся ў Віцебскім станкаінструментальным тэхнікуме.

У 1975–1979 гадах працаваў рабочым на прадпрыемствах горада Полацка.

У 1982 годзе скончыў Маскоўскую духоўную семінарыю і адразу ж паступіў у Маскоўскую духоўную акадэмію. У 1984 годзе залічаны да браціі Свята-Троіца-Сергіевай лаўры. 20 чэрвеня 1985 года прыняў пострыг пад імем Гурыі. 30 чэрвеня таго ж года – рукапаложаны ў сан іерадыякана, 19 снежня – іераманаха.

У 1986 годзе скончыў Маскоўскую духоўную акадэмію са ступенню кандыдата багаслоўя і накіраваны на служэнне ў Жыровіцкі Свята-Успенскі манастыр. У 1987 годзе прызначаны благачынным гэтага манастыра. У 1990 годзе ўзведзены ў сан архімандрыта і прызначаны намеснікам Жыровіцкага манастыра. У 1989–1990 гадах з послухам благачыннага сумяшчаў абавязкі інспектара зноў адкрытай Мінскай духоўнай семінарыі. У 1996 годзе ў Свята-Успенскі саборы Жыровіцкага манастыра хіратанісаны ў епіскапа Навагрудскага і Лідскага. З 2000 года – рэктар Слонімскага духоўнага вучылішча. У 2007 годзе ўзведзены ў сан архіепіскапа.

Рашэннем Сінода Беларускай Праваслаўнай Царквы ад 12 студзеня 2012 года прызначаны кіраўніком справамі Беларускага экзархата з адначасовым вызваленнем ад пасады старшыні Камісіі па кананізацыі святых БПЦ, якую ён узначальваў з 2006 года.

– Будучы студэнтам Маскоўскай духоўнай акадэміі, Вы прынялі манаскі пострыг. Наколькі складаным для Вас было такое рашэнне?

– Далосся яно мне зусім няпроста, хоць да гэтага быў падрыхтаваны. Пасля заканчэння віцебскага тэхнікума і вяртання ў Полацк я даволі часта стаў наведваць манастыры, якіх было не так і шмат на абсягах Савецкага Саюза. Найбольш часта даводзілася бываць у самым бліжэйшым ад Полацка – Пскова-Пячэрскім. Я быў рабочым, працаваў у дзве змены, таму было зручна ў пятніцу вечарам з’ехаць, а раніцай у панядзелак вярнуцца і выйсці на працу. У адпачынку таксама спрабаваў ездзіць, спаквалі вывучаючы манастырскае жыццё: строгі статут, працяглыя службы, падзвіжніцтва. У пяць гадзін раніцы, а то і раней, быў пад’ём, потым служба, трапеза, паслушэнства, у пяць вечара – зноў служба і ажно да адзінаццаці. Стаіш і думаеш: «Калі ж гэта ўсё скончыцца». І ўсё ж увесь свой адпачынак я тады не змог там прабыць, толькі дзесьці тыдні са два папрацаваў.

Неяк яшчэ ў дзяцінстве цётка Марыя вазіла мяне ў падмаскоўны Сергіеў Пасад – тады Загорск – у Троіца-Сергіеву лаўру. Разам з прыгажосцю і велічнасцю храмаў у маёй дзіцячай свядомасці адклаўся і незвычайны пах пакашгаванага там індыйскага чаю. Дарэчы, той пах не забыўся, і яго я заўсёды адчуваю, калі бываю ў Троіца-Сергіевай лаўры ці якім іншым манастыры.

Свядомае ж рашэнне аб манаскім пострыгу я прыняў за год да заканчэння Маскоўскай духоўнай акадэміі. Як ні дзіўна, але да яго мяне падштурхнула савецкая рэчаіснасць. Калі б тады было нармальнае хрысціянскае жыццё: прыстойнае, без мацкоў, усялякай брыдоты і блудлівых размоў маіх саслужыўцаў і калег, то, магчыма, я і працаваў бы ў свецкім грамадстве.

Цяпер, аналізуючы пройдзенае, лічу, што нясу такое паслушэнства за малітвы маёй бабулі па лініі маці. Яе абвінавацілі ў антысавецкай агітацыі і арыштавалі 19 верасня 1937 года. Незаслужанае пакаранне яна адбывала ў адным са сталінскіх лагераў, размешчаных у Кемераўскай вобласці, дзе і памерла ад хвароб і непасільнай працы ў лютым 1941 года. Дзядуля таксама звездаў шмат жыццёвых нягод, сядзеў у турме за веру.

Пазней, калі я стаў старшынёй камісіі па кананізацыі святых Беларускай Праваслаўнай Царквы, мне ўдалося даведацца пра лёс сваёй бабулі Марыі Антонаўны Камаровай. На шчасце, адшукаліся людзі, якія знаходзіліся разам з ёй у лагеры. Яны расказалі, што бабуля была вельмі міласэрным і спагадлівым чалавекам. Калі ёй нешта дасылалі з дому, старалася з усімі падзяліцца. Бо ў лагеры быў страшны голад. Лічу, што за яе малітвы Гасподзь і захоўваў мяне ў юнацтве. А яшчэ – заклікаў да Сябе, таму што я нідзе, акрамя Богага храма, не мог знайсці ўнутранага спакою і задавальнення.

– Уладыка, літаральна праз дзень пасля атрымання прэміі «За духоўнае адраджэнне» на пасяджэнні Святога Сінода Беларускай Праваслаўнай Царквы Вы былі прызначаны старшынёй створанага Кіраўніцтва справамі Беларускага экзархата. Як успрынялі Вы гэтае рашэнне?

– Тое, што я быў прызначаны кіраўніком справамі Беларускай Праваслаўнай Царквы, стала для мяне поўнай нечаканасцю. А вось у тым, што такая царкоўная структура была створана, няма нічога дзіўнага: калі ў Беларусі пачынаў працаваць Яго Святасць Мітрапаліт Філарэт, у нас была толькі адна епархія, а цяпер іх ужо адзінаццаць. Тады не было ніводнай духоўнай школы, а цяпер – дзве семінарыі, акадэмія, багаслоўскі інстытут, тры вучылішчы, катэхізатарскія курсы... Нагрузка ўзрасла і, натуральна, з’явілася неабходнасць дапамогі ў справах нашаму Экзарху, які да таго ж з’яўляецца свяшчэннаархімандрытам нашага манастыра.

ПРА ЕПАРХІЮ

– Акурат у лютым гэтага года спаўняецца 20 гадоў з часу адраджэння Навагрудскай епархіі. Практычна ўвесь гэты перыяд, за выключэннем некалькіх гадоў, Вы з’яўляецеся яе кіраўніком. Чым асабіста для Вас пазначаны згаданы адрэзак часу?

– Мне давялося прадаўжаць працу, якую распачаў па ўладкаванні ўзноўленай 18 лютага 1992 года Навагрудскай епархіі тады яшчэ епіскап Канстанцін (Гаранаў). Ён вельмі шмат папрацаваў на карысць нашай Царк-

вы, адкрываў на тэрыторыі епархіі прыходы практычна ва ўсіх храмах, якія на той час захаваліся.

У першае дзесяцігоддзе маёй епархіяльнай дзейнасці мы больш займаліся будаўніцтвам новых праваслаўных храмаў. Найперш – у гарадах і буйных вёсках. На сёння ў пераважнай сваёй большасці гэта работа завершана. Зараз на тэрыторыі епархіі будуюцца каля двух дзясяткаў храмаў. Многія з іх знаходзяцца ўжо ў стадыі завяршэння. На жаль, крызісныя з’явы апошніх гадоў негатыўна адбіліся на фінансаванні работ на некаторых храмавых аб’ектах.

– У ліку новабудоўляў Навагрудскай епархіі і адзін з самых старажытных манастыроў Беларусі – Лаўрышаўскі...

– Так, сёння мы з’яўляемся сведкамі, і многія з нас удзельнікамі, адраджэння старадаўняй святыні беларускай зямлі – Свята-Елісеўскага Лаўрышаўскага мужчынскага манастыра. Згодна з паданнем, ён быў заснаваны сынам літоўскага князя Траняты прападобным Елісеем Лаўрышаўскім каля 1225 года. Постаць святога Елісея – адна з самых загадкавых у Беларускай пацерыку. Бацька яго, хутчэй за ўсё, быў язычнікам. Сыну свайму Транята даў добрую адукацыю і выхаванне. Пасля паўналецця Елісей паступіў на службу да князя Міндоўга, дзе займаў высокую пасаду. Сутыкаючыся з выдатнымі людзьмі таго часу, Елісей пазнаёміўся з епіскапам Лаўрэнціем Тураўскім. Свяціцель стаў яго духоўным айцом і настаўнікам. Размовы з мудрым старцам змянілі ўсё жыццё Елісея. Ён прыняў святое хрышчэнне, пакінуў княскі двор і сышоў у пустынь, дзе разам са святым Лаўрэнціем заснаваў манастыр, які пазней ператварыўся ў лаўру. Дарэчы, гэта адзіная вядомая на сёння лаўра, якая размяшчалася на тэрыторыі сучаснай Беларусі.

Я наўмысна не буду згадваць усе перыпетыі гісторыі існавання гэтай святыні – кожны пры жаданні зможа даведацца пра гэта з адпаведных крыніц. Значыць толькі, што Лаўрышаўскі манастыр, які ў XIII–XIV стагоддзях быў цэнтрам летапісання Беларусі (каля 1329 года тут было створана рукапіснае Евангелле, вядомае як Лаўрышаўскае, помнік беларускага кнігапісання, зараз захоўваецца ў Польшчы ў кракаўскай бібліятэцы-музеі

Чартарыйскіх), напаткаў незайздросны лёс. У 1530 годзе праваслаўная святыня была разбурана татарамі. З таго часу было некалькі спроб яе адраджэння, але шматлікія ваенныя нягоды перашкаджалі гэтаму.

Пасля таго як у 1993 годзе архіепіскапам Беларастоцкім і Гданьскім Савам (Грыцуняком) і епіскапам Навагрудскім і Лідскім Канстанцінам (Гаранавым) было асвятчана месца, дзе стаяў колішні манастырскі храм, вядзецца трэцяе па ліку ўзнаўленне Свята-Елісеўскага Лаўрышаўскага мужчынскага

Макет Свята-Елісеўскага Лаўрышаўскага мужчынскага манастыра

манастыра, які, згодна з генеральным планам, размесціцца на тэрыторыі 10 гектараў. За няпоўныя два дзесяцігоддзі там зроблена шмат. Пабудаваны храм, асвятчаны ў гонар прападобнага Елісея Лаўрышаўскага, узведзены шэраг манастырскіх пабудоў.

Бываючы там, я не перастаю радавацца няўрымслівасці і імпульсу пакуль нешматлікай манаскай браціі на чале з намеснікам манастыра іерманахам Яўсевіем (Цюхловым). Планы ў іх грандыёзныя, і з Божай дапамогай яны паступова ажыццяўляюцца.

Адметна і тое, што ўзнаўляець святыню дапамагаюць вернікі з самых розных прыходаў, якія ў свой вольны час прыязджаюць працаваць у манастыр. Знахо-

дзяцца ахвотнікі дапамагчы адраджэнню сватыні нават за межамі нашай краіны. Адзін з іх – маскоўскі скульптар Дзяніс Стратовіч, продкі якога ў XVI стагоддзі апекаваліся дзейнасцю Лаўрышаўскага манастыра. Сведчанне пра гэта ён знайшоў у архівах падчас вывучэння гісторыі свайго роду. Прыехаўшы неяк па сваіх справах у Беларусь, спадар Стратовіч наведваўся і ў Лаўрышаўскі манастыр, пасля чаго і выказаў жаданне ўнесці свой пасільны ўклад у аднаўленне старажытнай беларускай сватыні. Так ім з нашага благаслаўлення быў выраблены эскізы праект помніка заснавальніку манастыра прападобнаму Елісею Лаўрышаўскаму, які затым быў адліты ў метале і ўстаноўлены на тэрыторыі манастырскага комплексу.

– А як складваецца Ваша супрацоўніцтва са свецкімі ўладамі? Наколькі яны дапамагаюць у вырашэнні надзённых праблем епархіі?

– Я не магу назваць ніводнага раёна, а іх, нагадаю, на тэрыторыі епархіі дзевяць, дзе б нам мясцовыя ўлады не дапамагалі, не ішлі на супрацоўніцтва. Усюды мы знаходзім падтрымку і спрыянне. Прычым гэта адносіцца як да вырашэння пытанняў, звязаных з дзейнасцю благачынняў і прыходаў, рамонту храмаў, так і іншых надзённых патрэб.

Не адмаўляе нам і кіраўніцтва вобласці. Літаральна ў канцы студзеня сустракаўся са старшынёй Гродзенскага аблвыканкама Сямёнам Шапірам. У нас атрымалася вельмі канструктыўная размова. Разлічваў, што ўпраўлюся за 15 хвілін – да кіраўніка вобласці было толькі некалькі просьбаў. А ў выніку мы прагутарылі больш за гадзіну. Ён уважліва выслухаў нашы просьбы, якія адносіцца да выдзялення пад каплічкі будынкаў у некаторых населеных пунктах. Справа ў тым, што ў асобных аграгарадках – ёсць такія, тры ці чатыры, на тэрыторыі Навагрудскай епархіі – адсутнічаюць праваслаўныя храмы. А ў людзей ёсць душэўная патрэба ў іх наяўнасці. Яны і просяць перадаць пад уладкаванне прышчэпных да суседніх храмаў каплічак асобных, часам наогул не запатрабаваных ў тых населеных пунктах будынкаў. Кожны такі запыт мы абмеркавалі ў дэталю, і губернатар паабяцаў станоўчае іх вырашэнне.

Святое
Прычасце

ПРА СПРАВЫ ПРАВЕДНЫЯ

– Як бы складана ні было пабудаваць храм, аднак гэта яшчэ далёка не ўся справа. Куды большым клопатам з'яўляецца духоўная праца з прыхаджанамі, ды і не толькі з імі. Цікавы факт: на мерапрыемствы, якія праводзяць на самых розных духоўна-асветных тэмы святары Навагрудскай епархіі, прыходзяць нават прадстаўнікі іншых канфесій.

– Духоўная праца ў пастырскай дзейнасці заўсёды мела вялікае значэнне. І асабліва яе роля ўзрасла ў наш час. Бо сёння жыццёвыя рэаліі падносяць столькі спакус, што непадрыхтаваны да гэтага чалавек не заўсёды можа і ўмее ім процістаяць і часам скочваецца ў бездань, робіць учынкі, якія не стасуюцца не толькі з Божымі заветамі, але прыносяць шкоду навакольным і яму самому. Дапамагчы такім людзям выблытацца з цяжару бязвер'я і ўсёдазволенасці, як і папярэдзіць гэтую духоўную бяду ў грамадстве ў цэлым і ў дачыненні кожнага з нас асобна, – агульная задача і для свецкіх уладаў, і для прадстаўнікоў Царквы.

Дзякуючы цеснаму супрацоўніцтву паміж благачыннямі нашай епархіі і органамі дзяржаўнай улады на месцах работа па духоўнай асвеце насельніцтва дае пэўны плён. На мой погляд, людзі сталі больш задумвацца над сэнсам жыцця, пачынаюць больш сур'ёзна ставіцца да яго. Сапраўды, як мне распавядалі дырэктары школ, бацькі, якія належаць не да праваслаўнай

канфесіі, часта просяць дазволіць іх дзецям прыходзіць на заняткі факультатываў «Асновы праваслаўнай маралі», што праводзяцца нашымі святарамі ў навучальных установах, размешчаных на тэрыторыі іх прыходаў. І ў гэтым нічога заганныга няма – Праваслаўная Царква не спрыяе раздзяленню людзей, устанавленню паміж імі варожасці, а навучае толькі дабру і таму, як змагацца з грахам. І, як вынік, дзеці, якія наведваюць такія факультатывы, становяцца больш дысцыплінаванымі, адказнымі, паслухмянымі, пачынаюць лепш вучыцца, імкнуцца жыць сумленна. А гэта не можа не радаваць.

– А наколькі гэтая духоўна-асветная дзейнасць, што праводзіцца на тэрыторыі епархіі пры Вашым спрыянні і падтрымцы, рознабаковая?

– Мы стараемся праводзіць сваю місіянерскую духоўную працу сярод людзей розных сацыяльных груп. Але большую ўвагу, зразумела, надаём нашай будучыні – моладзі. У нас у епархіяльным упраўленні нават створаны аддзел па справах моладзі, які каардынуе работу ў дашкольных, сярэдніх і сярэднеспецыяльных навучальных установах, а таксама ў нядзельных школах пры прыходах. Вялікай папулярнасцю карыстаецца і наш дзіцячы праваслаўны часопіс «Колыбель», асноўнай задачай якога з’яўляецца на дзіцячым узроўні папулярна расказаць пра нашу праваслаўную веру. І, трэба сказаць, рэдакцыя часопіса з гэтым спраўляецца паспяхова. Праводзім мы і духоўна-асветныя семінары з педагогамі, на якіх гэта атрымліваюць неабходныя веды па працы з дзецьмі зыходзячы з хрысціянскіх традыцый. Ініцыятарам правядзення такіх семінараў некалькі год таму стала Навагрудскае благачынне, а затым па просьбе свецкага кіраўніцтва яны сталі праводзіцца і ў іншых рэгіёнах.

Акрамя святароў, вялікую духоўна-асветную работу праводзяць і ўтвораныя пры прыходах нашай епархіі праваслаўныя сястрынствы. Іх на сёння ўжо 54. Сёстры часта гасці ў бальніцах, дамах-інтэрнатах, наведваюць яны і асуджаных, якія адбываюць пакаранне ў месцах пазбаўлення волі, супрацоўнічаюць з інспекцыямі па справах непаўналетніх, удзельнічаюць у працы адміністрацыйных камісій пры мясцовых

органах улады і г.д. Спрыяюць пашырэнню любові ды міласэрнасці ў нашых грамадзян і духоўна-асветныя цэнтры, што існуюць ва ўсіх благачыннях і ажыццяўляюць сваю дзейнасць у рамках пагаднення аб супрацоўніцтве, заключанага паміж дзяржавай і Праваслаўнай Царквой, і заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

– Уладыка, ведаю, што па Вашай ініцыятыве было заснавана Слонімскае духоўнае вучылішча. Раскажыце, калі ласка, што паслужыла нагодай для такога Вашага рашэння, і ці апраўдвае гэтая навучальная ўстанова спадзяванні, ускладзеныя на яе? Побач жа – Жыровіцы, дзе дзейнічаюць духоўная акадэмія, семінарыя і яе рэгенцкае аддзяленне...

– Традыцыя адкрываць такія навучальныя ўстановы даўняя. Мой духоўны айцец епіскап Рускай Праваслаўнай Царквы, вядомы багаслоў і публіцыст-прапаганднік свяціцель Феафан Затворнік, якога ў XIX стагоддзі часта пераводзілі з адной епархіі ў другую, на кожным сваім новым месцы пастырскай службы адкрываў такія духоўныя школы, бо клапаціўся, каб людзі атрымлівалі духоўную асвету, каб выкаранялі ў сабе і ў сваім акружэнні рэлігійную неадасведчанасць. З мэтай праваслаўнай адукацыі моладзі мы і стварылі Слонімскае духоўнае вучылішча.

Для яго адкрыцця была і яшчэ адна нагода. Сёння ў Беларускім экзархаце падрыхтоўкай святароў займаюцца Мінская і Віцебская духоўныя семінары. Але ёсць яшчэ патрэба і ў

Уладыка Гурый з адным з выпускай Слонімскага духоўнага вучылішча

рэгентх, камусыці таксама трэба пісаць абразы, выкладаць у нядзельных школах і г.д. А якраз гэтых кадрў не хапае. Таму Слонімскае вучылішча, дзе навучаюцца ў асноўным дзяўчаты (толькі на завочным – прадстаўнікі абодвух полаў), і заклікана рыхтаваць для нашай Царквы такіх спецыялістаў. Яны атрымліваюць веды на катэхізатарскім, псаломшчыцкім і іканапісным аддзяленнях, дзе з Божай дапамогай вывучаюць багаслоўскія дысцыпліны і адначасова асвойваюць практычныя навыкі па абранай спецыяльнасці.

Нашы навучэнцы не толькі набываюць тут тэарэтычныя, духоўныя веды, але і імкнуцца падтрымліваць чысціню і парадак у вучэбным, жылым карпусах, дапамагаюць у трапезнай, на прысядзібным участку, ахвотнікі набываюць навыкі швейнага майстэрства. А перад святамі колькі розных прыгожых сувеніраў вырабляецца рукамі нашых выхаванак! Акрамя таго, навучэнцы нясуць клірасны послух у дамавым храме, усе далучаюцца да царкоўных спеваў. А выхаванкі, якія займаюцца на катэхізатарскім аддзяленні, запрашаюцца ў сярэднія школы горада Слоніма, на прадпрыемствы і ў арганізацыі для правядзення тэматычных вечарын і духоўных сустрэч на вялікія праваслаўныя святы – Ражджаство Хрыстова, Вялікдзень і іншыя. Наведваюць яны разам са святарамі і гарадскія бальніцы, прыносячы духоўнае суцяшэнне хворым, дапамагаюць ім у розных бытавых патрэбах. Пасля трохгадовага навучання выхаванкі праходзяць практыку пры храмах Навагрудскай епархіі. І гэта для іх – добрая магчымасць праверкі ведаў, набывання досведу ў працы і ў зносінах з людзьмі.

Дарэчы, наша духоўнае вучылішча было адкрыта на тэрыторыі былога Слонімскага рамонтнага багальёна. У свой час Мітрапаліт Філарэт падтрымаў нашу ініцыятыву, хадайнічаў перад Міністэрствам абароны, каб пасля пераводу рамбатарыяна яго будынку былі перададзены Навагрудскай епархіі для размяшчэння там духоўнага вучылішча. Кіраўніцтва ваеннага ведамства пайшло нам насустрач, за што яму шчыра ўдзячны.

ПРА ПАМЯЦЬ

– **Акрамя вялікай духоўна-асветнай працы ў епархіі праводзяцца мера-**

Свята-Міхайлаўскі кафедральны сабор у г. Ліда

прыемствы па папулярызацыі імёнаў падзвіжнікаў праваслаўя на зямлі беларускай, захаванні памяці пра іх.

– Так, у нас стала ўжо добрай традыцыяй праводзіць Свята-Елісееўскія адукацыйныя чытанні, прымеркаваныя да дня памяці заснавальніка старажытнага манастыра прападобнага Елісея Лаўрышаўскага. Праходзяць яны ў Навагрудку, і ўдзел у іх бяруць не толькі святары, але і навукоўцы, свецкія ўлады, студэнты, вучні школ і навучэнцы прафесійна-адукацыйных устаноў. Таксама штогод у епархіі праводзяцца мерапрыемствы, прысвечаныя Дню славянскага пісьменства. У яго рамках арганізуюцца выстаўкі рэдкай царкоўнай кнігі, праводзяцца духоўна-асветныя сустрэчы і гутаркі, Кірыла-Мяфодзіеўскія чытанні.

Вялікае значэнне надаём мы выяўленню і ўшанаванню імёнаў асоб, якія пацірпелі ў гады ганенняў на Царкву. І асабліва ў XX стагоддзі. З гэтай нагоды праходзяць самыя розныя мерапрыемствы.

Так, летась у лідскім Свята-Міхайлаўскім кафедральным саборы быў кананізаваны свяшчэннапакутнік Кіпрыян (Клімуц), які ў даваенны перыяд служыў у межах цяперашняй Навагрудскай епархіі. У 1934 годзе ён стварыў праваслаўнае народнае брацтва. У сваіх пропаведзях і гутарках айцец Кіпрыян адкрыта гаварыў аб памылках матэрыялізму і атэізму, заклікаў прытрымлівацца праваслаўнай веры. У 1939 годзе пасля ўз'яднання

Заходняй Беларусі з БССР новыя ўлады яго абвінавачалі ў антысавецкай агітацыі, аднак ён не прызнаў віну і не выдаў іншых членаў брацтва. У 1940 годзе быў прыгавораны да 8 гадоў папраўча-працоўных лагераў. У 1942 годзе, працуючы на лесапавале ў адным з лагераў ГУЛАГа, ён памёр ад фізічнага знясілення. Зямное жыццё і пакутніцкая смерць гэтага святара сталі для ўсіх праваслаўных прыкладам мужнасці і вышыні духу. У 1989 годзе айцец Кіпрыян быў рэабілітаваны, а ў чэрвені мінулага года на пасяджэнні Святога Сінода Беларускай Праваслаўнай Царквы ён прылічаны да ліку мясцовашанаваных святых.

Цікавая і асоба прападобнамучаніка Серафіма Жыровіцкага (свецкае імя Раман Шахмуць). З 1923 па 1935 год ён нёс службу у Жыровіцкім Свята-Успенскім манасты-

Архіепіскап Навагрудскі і Лідскі Гурый падчас паломніцкай паездкі ў Іерусалім. 2010 год

ры. Затым быў узведзены ў сан іераманаха, яго накіравалі ў вёску Курашава, што каля Гайнаўкі (цяпер Польшча), дзе праваслаўны прыход апынуўся ў цяжкім становішчы ў сувязі з актывізацыяй уніятаў. За два гады малітоўнай і падзвіжніцкай працы іераманах Серафім дамогся значнага паляпшэння стану храма і прыхода, заўважна ўмацаваў дух праваслаўных вернікаў. У перадаванні час ён разам з Грыгорыем Кударэнкам, будучым архімандрытам Жыровіцкім, удзельнічаў у місіянерскіх хрэсных ходах з Жыровіцкай іконай Божай Маці па заходнебеларускіх гарадах і вёсках, дзе асабліва адчуваўся ўплыў рыма-каталіцызму. У канцы 1939 года ўладка Панцэлеімон

узвёў айца Серафіма ў сан ігумена, крыху пазней – у сан архімандрыта.

Калі пачалася вайна, архімандрыт Серафім і іерэй Грыгорый Кударэнка з благаславення архіепіскапа Панцэлеімона ў жніўні 1941 года пакінулі Жыровіцкі Свята-Успенскі манастыр і выехалі ў напрамку Мінска. Ім было даручана заняцца арганізацыяй царкоўнапрыходскага жыцця там, дзе яно было ў даваенны час цалкам разбурана савецкай уладай. Такім чынам, аб'ехаўшы Усходнюю Беларусь, архімандрыт Серафім стаў першым летанісцам тых пакутаў, якія выцёрпелі служыцелі Праваслаўнай Царквы ў перыяд бальшавіцкага тэрору.

У чэрвені 1944 года ў сувязі з набліжэннем лініі фронту архімандрыт Серафім і іерэй Грыгорый Кударэнка выехалі ў Гродна, дзе знайшлі прытулак у манастыры Нараджэння Багародзіцы. 6-га верасня таго ж года абодвух прапаведнікаў арыштавалі. Савецкія ўлады прад'явілі ім абвінавачанне ў супрацоўніцтве з акупацыйнымі фашысцкімі карнымі органамі СД, «вынайшлі» для іх і іншыя надуманыя злачынствы. На самай жа справе прычынай арышту была іх падзвіжніцкая і місіянерская дзейнасць. Арыштаваных пратрымалі пад «следствам» роўна 10 месяцаў, так нічога і не дабіўшыся, вынеслі прысуд аб пазбаўленні волі тэрмінам на 5 гадоў з адбываннем пакарання ў лагеры. Іх адправілі ў Горкаўскую вобласць, размясцілі ў розных месцах, на адлегласці 12 км. Менш чым праз год пасля вынясення прысуду архімандрыт Серафім загінуў у лагеры. Святар Грыгорый Кударэнка, адбыўшы тэрмін зняволення, вярнуўся ў Жыровіцкі Свята-Успенскі манастыр, праз нейкі час прыняў манаскі пострыг з імем Ігнацій. У 1984 годзе ва ўзросце 89 гадоў ён у сене архімандрыта мірна адышоў да Госпада. Незадоўта да смерці ён сведчыў, што ў час місіянерскага падарожжа 1941–1944 гадоў па Усходняй Беларусі ім разам з айцом Серафімам было адкрыта 74 храмы.

Архімандрыт Серафім быў кананізаваны Беларускай Праваслаўнай Царквой у 1999 годзе як адзін з навамучанікаў Мінскай епархіі. Яму вызначаны і асобны дзень памяці – 6 верасня. Гэта дзень яго арышту, які стаў пачаткам яго пакутніцкага подзвігу. У гонар прападобнамучаніка дзейнічае прыходскі храм у Слоніме, ад

якога да Жыровіцкага Свята-Успенскага манастыра штогод у дзень памяці Святога Серафіма ладзіцца велічны хрэсны ход.

Мы ўшаноўваем пакутнікаў не за тое, што яны проста пакутавалі, а за тое, што годна пакутавалі: не азлабляліся, не пракліналі, а, беручы прыклад з Хрыста, маліліся за

тых, хто іх распінаў. У гонар усіх пацярпелых за праваслаўную веру ў гады масавага бязбожжа ў вёсцы Ваўковічы Навагрудскага раёна на месцы, празваным у народзе Навагрудскай Галгофай, дзе ў верасні 1939 года зазнаў катаванне і гвалтоўную смерць мясцовы святар Мікалай Нядзведскі, сёння ўзводзіцца храм Успення Прасвятой Багародзіцы...

ПРА ГРАХІ НАШЫ

– **Уладыка, сённяшняе наша жыццё надзвычай шматграннае, і сярод яго перышэты чалавек не заўсёды знаходзіць шлях да храма. Як усё ж адшукаць той шлях?**

– Ведаецца, якуюсыці канкрэтную падказку тут даць нельга. Можна ўвесь час скардзіцца на недахоп часу, знаходзіць безліч прычын, якія замінаюць прыйсці ў храм. Аднак як толькі жыццёвыя нягоды адольваюць такіх людзей, у іх адразу ж знаходзіцца і час, і няма ніякіх адгаворак. І хоць у храм дзверы ніколі і перад нікім не зачыненыя, пажада-

на, каб ваш прыход туды быў асэнсаваны і шчыры.

– **Сёння існуе безліч спакус, якія падсцерагаюць чалавека літаральна на кожным кроку. Як пры гэтым не трапіць пад іх уплыў і захаваць веру?**

– Думаю, што ў першую чаргу трэба разумець каштоўнасць веры, без якой нельга заставацца сапраўдным чалавекам, жыць у згодзе з Богам і ўвайсці ў Яго царства. Існуе многа парад, як захаваць зрок, слых, і мы імкнёмся прытрымлівацца іх, калі даражым сваім здароўем. Таму, калі мы будзем усведамляць, што вера – гэта каштоўнасць, даражэйшая за ўсялякае золата, то і будзем яе захоўваць з асаблівым шанаваннем.

Зразумела, што пры гэтым трэба асперагацца ўсяго, што спакушае на грэх, нізкага і нявартага ўвагі сапраўднага хрысціянна. Дзякуй Богу, у нашым жыцці, акрамя негатыву, ёсць і многа чаго станоўчага. Шмат вакол нас і прыстойных, веруючых людзей. Трэба толькі аднойчы спыніцца, азірнуцца на пройдзеныя вамі жыццёвыя шляхі, прааналізаваць яго, прыслухацца да душы і пасля гэтага прыйсці ў храм на таінства Споведзі, каб ачысціць і аблегчыць сваю душу...

– **А як быць, калі ў супрацьстаянні са спакусамі апошнія ўсё ж перамагаюць?**

– Ужо само ўсведамленне вамі гэтага гаворыць, што вы выйшлі на правільны шлях. Трэба толькі праявіць больш настойлівасці, шчыра паверыць у неабходнасць унясення кардынальных змен у ваша жыццё і тым самым зрабіць яго паўнацэнным і духоўна насычаным.

– **Шмат усяго, што прычыць хрысціянскім канонам і прынцыпам агульначалавечай маралі, сёння можна пачэрпнуць у Інтэрнэце. Як Вы ставіцеся да такой рэчы, як камп'ютар?**

– А як вы ставіцеся да нажа?

– **Як да жыццёва неабходнай рэчы.**

– Вось і камп'ютар стаў сёння для большасці з нас такой рэччу. У канцы мінулага года Жыровіцкі Свята-Успенскі манастыр наведваў ігумен Афонскага Ватапедскага манастыра схіархімандрый Яфрэм. На сустрэчы з семінарыстамі яму задалі прыкладна такое ж пытанне, і ён адказаў, што камп'ютар

На ўручэнні прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне». 11 студзеня 2012 года

падобны нажу, бо ім можна рэзаць хлеб, а можна і людзей забіваць. «Камп'ютарам карыстацца можна, але так, каб сумленне сваё не апаганьваць», – асабліва падкрэсліў ён. І я з гэтым цалкам згодны: камп'ютар патрэбная для чалавека рэч, з дапамогай якой можна атрымліваць веды, наладжваць камунікацыйныя сувязі, віртуальна падарожнічаць і г.д. Але ж ён можа стаць і крыніцай разбэшчанасці, усёдазволенасці і нават забойства.

Да мяне неяк прыходзілі і прасілі духоўнага супакою бацькі юнака, які праз празмернае захапленне тым жа самым камп'ютарам скончыў жыццё самагубствам. Аказалася, што бацькі не сачылі, чым ён займаўся, якую спатолю сваёй душы знаходзіў у віртуальным свеце. Яны нават і не ведалі, што існуюць праграмы, назавём іх умоўна «забі сябе», якія не толькі прыцягваюць да сябе юныя неакрэслыя душы, але і калечаць іх і, у рэшце рэшт, вымушаюць знайсці ўяўнае выйсце ў пятлі. Серыя самагубстваў падлеткаў на пачатку гэтага месяца ў некаторых расійскіх гарадах, думаю, таксама з гэтага шэрагу.

Сам я карыстаюся і камп'ютарам, і Інтэрнэтам. Ёсць свой сайт і ў нашай епархіі. Але ў мяне ўстаноўлена спецыяльная праграма, якая адсякае ўсялякую мярзотнасць.

– У нас у краіне апошнім часам абвастрылася дэмаграфічная сітуацыя. Што, на Вашу думку, трэба зрабіць, каб яе выправіць?

– Для гэтага перш за ўсё патрэбны дзяржаўныя меры. І прыемна ўсведамляць, што кіраўніцтва краіны бачыць гэтую праблему, усяляк імкнецца ўмацаваць інстытут сям'і, матэрыяльна заахвочвае нараджэнне дзяцей. На мой погляд, і Царква на сваім узроўні таксама робіць усё магчымае для паляпшэння дэмаграфічнай сітуацыі. Калі гаварыць пра нашу епархію, то ва ўсіх яе раёнах наладжана супрацоўніцтва з бальніцамі, жаночымі кансультацыямі, дзе святары растлумачваюць згубнасць абортаў, якія з'яўляюцца страшным грахам забойства і наносяць вялікую шкоду арганізму маці. На жаль, усеагульнага разумення шкоднасці аборта і для душы, і для цела няма, але ўсё ж гутаркі даюць станоўчыя вынікі, многія жанчыны задумваюцца, мяняюць сваё рашэнне і захоўваюць дзіця. У нас у епархіі

працуе цэнтр па ахове мацярынства і сямейных каштоўнасцей у гонар Жыровіцкай іконы Божай Маці. Узначальвае яго іерэй Пётр Ткачэнка, які і каардынуе згаданую вышэй работу.

Зразумела, што не ў маёй кампетэнцыі даваць нейкія парады дзяржаўным мужам. Аднак я наогул забараніў бы аборты, акрамя тых, што прызначаюць урачы па медыцынскіх паказаннях, увёў бы абавязковае азнаямленне жанчын з усімі негатыўнымі наступствамі такога іх кроку з прызначэннем перыяду на абдумванне рашэння і падпісанне жанчынай спецыяльнага дакумента перад абортам.

На мой погляд, шмат разбэшчанасці і ўсёдазволенасці сыходзіць сёння з экрану тэлевізараў. Трэба падумаць і пра выхаванне. А то мы ўжо дайшлі да таго, што выбіраем Міс-дзіцячы садок, а прафілактыку СНІДа праводзім не шляхам навучання цнатлівасці, а расказам, як правільна мужчынам карыстацца прэзерватывамі...

– А ці садзейнічае ўмацаванню сям'і так званы грамадзянскі шлюб?

– Я лічу, што грамадзянскі шлюб – гэта не што іншае, як прыгожая абгортка ўсё таго ж блуду, прычым ва ўсіх яго праявах. Гэты шлюб не моцны, бо ў ім ніхто нікому нічым не абавязаны. А калі ў ім з'яўляюцца дзеці, то і яны пры разрыве адносін паміж бацькамі падвержаны жыццёвым нягодам. Грамадзянскі шлюб абясільвае дзяржаву. За яго прыгожай вывескай – прорва, трапляючы ў якую людзі аддаюць сябе на пакуты зямныя. Не кажучы ўжо пра вечнасць.

На развітанне я не ўтрымаўся, каб не задаць яго Высокапраасвяшчэнству, на мой погляд, цалкам заканамернае пытанне: як асабіста ён успрыняў высокую ўзнагароду – прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне»?

На гэты раз Уладыка Гурый быў нешматслоўны: «Прэмію я ўспрыняў з падзякай Госпаду. Але гэтая высокая ўзнагарода – гэта ацэнка працы ўсёй нашай Беларускай Праваслаўнай Царквы, у тым ліку і Навагрудскай епархіі». І, напэўна, у гэтым і сапраўды ёсць ісціна.

Сяргей ГАЛОЎКА

Мінск – Жыровіцы – Мінск

